

dzielona alfabetycznie na trzy działy: dawna, nowa i najnowsza. Ponadto poruszanie się w treści zawartej w publikacji ułatwiają sporządzone dwa indeksy – nazwisk i rzeczy.

Twarda oprawa wyklucza obawę szybkiego zniszczenia podręcznika, i stanowi trwałą pomnik dorobku naukowego Autora. Ks. Misztal jest niekwestionowanym autorytetem z prawa kanonizacyjnego w Polsce, a także w Kościele powszechnym. Publikacja stanowi znakomitą promocję jego dorobku naukowego na forum całego Kościoła powszechnego; jednocześnie poparta jest najwyższym autorytetem Stolicy Apostolskiej i renomowanego jej wydawnictwa.

Ks. Stanisław Tymosz
Katedra Historii Źródeł Kościelnego Prawa Polskiego KUL

Lexikon des Kirchenrechts, Hrsg. S. Haering und H. Schmitz, Freiburg–Basel–Wien 2004, kol. 1229.

Wydawcy *Leksykonu*, Stephan Haering i Heribert Schmitz, napisali we *Wstępie* (s. 7-8*), że celem ich pracy było zaspokojenie potrzeb duszpasterstwa, administracji kościelnej, sądownictwa kościelnego i nauki. *Leksykon* został opracowany na podstawie innego leksykonu (*Lexikon für Theologie und Kirche*, 3. Aufl., 11. Bände, 1993-2001). W *Lexikon des Kirchenrechts* dodano 120 całkowicie nowych haseł, pozostałe to hasła zamieszczone w *Lexikon für Theologie und Kirche*. Jednakże i te zostały opracowane na nowo stosownie do charakteru leksykonu zorientowanego na prawo kanoniczne. W artykułach przejętych z LThK uporządkowano, opracowano ponownie i uaktualniono zarówno źródła, jak i literaturę. Podano również aktualne dane statystyczne.

W *Leksykonie* skoncentrowano się na obecnie obowiązującym prawie kanonicznym. Spowodowane zostało to prawdopodobnie przewidywanym zainteresowaniem użytkowników, na których liczą wydawcy, a mianowicie już wymienionych duszpasterzy, pracowników administracji kościelnej, sądów, ludzi nauki, zaangażowanych wierzących, jak również tych, którzy interesują się życiem Kościoła. Wydawcy, nie chcąc rezygnować z wymiaru historycznego prawa kanonicznego, nie zamieścili jednak wielu mniej znaczących artykułów dotyczących tej dziedziny. Ograniczona objętość tomu zmuszała Autorów do cytowania niewielu źródeł prawa (s. 7*).

W części poświęconej kanonistom zamieszczono wiele krótkich artykułów przedstawiających osoby i ich osiągnięcia naukowe. W alfabetycznym porządku przedstawiono sylwetki najważniejszych kanonistów (ok. 300) całej historii prawa kanonicznego, ze szczególnym uwzględnieniem kanonistów z kręgu niemiecko-

języcznego. Pod każdym z biogramów podano imię i nazwisko autora biogramu oraz literaturę, którą wykorzystano w jego przygotowaniu.

Treść *Leksykonu* stanowi *Wstęp* (s. 7-8*), którego autorami są Stephan Haering OSB i Heribert Schmitz; alfabetyczny wykaz redaktorów wydawnictwa Herderu pracujących przy redagowaniu *Leksykonu*, alfabetyczny wykaz autorów haseł (188) z podaniem ich stopni i tytułów naukowych (s. 9-10*); alfabetyczny wykaz skrótów, znaków, podręczników, leksykonów, dzieł zawierających źródła prawa, serii wydawniczych i czasopism (s. 11-14*); zasadnicza część *Leksykonu* (kol. 1-1180) zawierająca ponad 800 haseł ułożona jest w porządku alfabetycznym; hasła są różnej długości, zawierają istotne informacje, w treści haseł jest wiele skrótów w celu zmniejszenia objętości *Leksykonu*, pod każdym hasłem widnieje imię i nazwisko autora, który je opracował, następnie wykaz źródeł (nie pod każdym) i literatury. Hasła dotyczą przede wszystkim obecnie istniejących instytucji Kościoła katolickiego zachodniego i wschodniego, chociaż są również hasła wybitnie historyczne, jak *glossa*, *Digesten*, *Dekretalen*.

Leksykon zawiera również dodatek (*Anhang*), którego treść stanowi alfabetycznie ułożony spis haseł (kol. 1185-1204) oraz spis osób (kol. 1205-1210); znajduje się tam również spis treści Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. jak też wykaz kanonów KPK wraz ze wskazaniem kolumn, na których w *Leksykonie* występują (kol. 1213-1222); zamieszczono w nim także spis treści Kodeksu Kanonów Kościołów wschodnich (kol. 1223-1225) oraz wykaz kanonów tego Kodeksu ze wskazaniem kolumn, w których te kanony w *Leksykonie* występują (kol. 1225-1229).

W *Leksykonie* znajduje się wiele haseł instytucji, które są charakterystyczne dla Kościoła w krajach niemieckojęzycznych, a także w Holandii, jak *Gemeindereferent/-in* (jest to osoba pomagająca w duszpasterstwie, której zadaniem jest odwiedzanie rodzin, ludzi chorych, praca z dziećmi i młodzieżą, troska o ludzi starszych, nauczanie religii, prowadzenie katechezy we wspólnocie parafialnej, pomoc w przygotowaniu nabożeństw), *Pastoralreferent/-in* (są to osoby świeckie, które ukończyły pełny kurs teologii i zajmują się kształceniem osób świeckich, które pomagałyby bez wynagrodzenia (*ehrenamtlich*) w parafii, a także zajmują się wypracowywaniem koncepcji ponadparafialnych zadań duszpasterskich), *Pfarrhelfer/-in* (są to osoby pracujące w biurze parafialnym, zajmujące się administracją). Hasła obecne w nim służą wyjaśnieniu instytucji i pojęć prawnych odnoszących się do Kościoła katolickiego łacińskiego i wschodniego, stąd wiele z nich ma charakter porównawczy poprzez podanie rozumienia danego pojęcia w Kościele łacińskim i wschodnim.

Lexikon des Kirchenrechts stanowi ważną pomoc w zaznajomieniu się z istotnymi pojęciami prawa kanonicznego i kanonistyki. Sposób zredagowania pozwala na szybkie odnajdywanie haseł ułożonych w porządku alfabetycznym. Może być bardzo pomocny wszystkim zajmującym się tematyką Kościoła.

Ks. Krzysztof Burczak
Katedra Historii Powszechnego Prawa Kanonicznego KUL